Atsız Mecmua'da Türk Dünyası'na Yönelik Algı Oluşumu

(Perception Formation Towards Turkish World At Atsız Mecmua)

Murat YILMAZ *

Öz

Atsız Mecmua 15 Mayıs 1931 -25 Eylül 1932 târihleri arasında 17 sayı olarak yayımlanmış milliyetçi ve köycü bir fikir/edebiyat dergisidir. Derginin yazar kadrosunu dönemin birçok tanınmış ya da yıllar sonra tanınacak ilim, fikir ve edebiyat adamları oluşturmaktadır. Dergide tarih, iktisat, halk edebiyatı, sosyoloji, şiir, hikâye gibi çok farklı alanlardan yazılar ve gündemle alâkalı eleştiri makaleleri yer almaktadır. Türk Ocakları'nın kapatılmasıyla birlikte yayımı da sona eren Türk Yurdu'nun açtığı boşluğu doldurmak amacıyla çıkarılan Atsız Mecmua, Türkiye Cumhuriyeti'ne fikirsel ve kültürel olarak rehberlik vâzifesi görmeyi amaçlamıştır. Bu vazife devlet sınırları içerisindeki gelişmelerin yanı sıra, sınırlar dışında kalan Türk Dünyası'na yönelik bir algı oluşturmayı da kapsamaktaydı. Ulus devlet temelli olarak inşâ edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin bu erken yıllarında toplumun Türk Dünyası'na bakış açısının hangi minvalde ve ilgisinin ne ölçüde olduğunu belirlemede Atsız Mecmua önemli bir kaynaktır. Dergide yer alan yazılardan yola çıkarak Türk Dünyası'nın nasıl tanımlandığı, hangi târihsel ve sosyo-kültürel kodlar üzerinden yakınlık kurulduğu ve Türkiye Cumhuriyeti ile o yıllarda büyük bölümü Sovyet Rusya çatısı altında bulunan Türk Dünyası'nın ileriye dönük ilişkilerinin yönlendirilmesinde hangi politik esasların temel alınması gerektiği gibi sorulara cevap aranacaktır. Bu çalışma ile erken dönem Cumhuriyet Türkiye'sinde Türk toplumunun başka devletlerin egemenliği altında olsa da Türk Dünyası'na yönelik ilgi ve alâkalarının devam etmekte olduğu vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Atsız Mecmua, Dergi, Milliyetçilik, Turancılık, Türk Dünyası.

* KTÜ Tarih Bölümü, Türkiye, Trabzon, muratsiz61@hotmail.com.

Abstract

Atsız Mecmua is a nationalist and village supporter literature journal comprised of 17 volumes and published between 15 May 1931 and 25 September 1932. The writers of the journal are mostly scientists, intellectuals or authors who were famous during the days or became known years later. The journal includes different works in various fields such as history, economy, fok literature, sociology, poem, story and criticism articles related to the agenda of the day. Atsız Mecmua, which was created in order to fill the gap that occured as a result of the closure of Türk Ocakları and Türk Yurdu, aimed to guide the Turkish Republic both intellectually and culturally. This aim also included creating perception in regards to the international Turkish World in addition to the domestic developments. Atsız Mecmua is an important source in terms of determining the outlook of the society on the Turkish World during the early years of the Turkish Republic which was established as a nation-based country and in terms of determining the extent of their interest. Based on the articles posted on the journal, questions such as how the Turkish World was identified, through which historical and cultural codes intimacy was established and which political principles were taken into consideration while directing the relationships with the Turkish World which was majorly owned by Soviet Russia will be answered. This study emphasizes that even though the Turkish society was under the sway of other countries during the early years of the republic, the interest and relationship with the Turkish World still continues.

Keywords: Atsız Mecmua, Journal, Nationalism, Turanism, Turkish World.

Giriş

Atsız Mecmua, Türk Ocakları'nın 10 Nisan 1931'de toplanan olağanüstü kurultayında siyâsî gerekçelerle kendisini fesh etme kararı alması (Kodal, 2014: 310) ve resmî yayım organı olan Türk Yurdu'nun da yayımının durdurulmasından sonra çıkmıştır. 1931 yılı itibariyle 260'ı aşkın şubesi ve 30 binden fazla üyesiyle (Acar, 2004: 86) Türk milliyetçiliğinin bu en önemli sivil toplum kuruluşunun kapatılması başka bir çalışmanın konusu olmakla birlikte, Atsız Mecmua'nın çıkış amacı noktasında bizlere yorumda bulunma imkânı tanımaktadır. Zirâ, Atsız Mecmua Türk Yurdu'na ara verilmesinin hemen ardından oluşan boşluğu doldurmak ve Türk milliyetçiliğinin yayım noktasında temsiliyetini devam ettirmek maksadıyla çıkmıştır. Bu bakımdan Atsız Mecmua'yı çıkaranların Türk Ocakları müdâvimi kişiler olması şaşırtıcı değildir.[1] Atsız Mecmua'nın sâhibi ve müdürü 20. yüzyılda Ziyâ Gökalp'tan sonra Türkçülüğün bayraktarlığını üstlenen Nihâl Atsız'dır. Atsız Mecmua'yı çıkardığı sırada Türkiyât Enstitüsü'nde Prof. Dr. M. Fuad Köprülü'nün asistanlığını yapan 26 yaşındaki Atsız, Türkçülük fikrinin gelişimi noktasında Atsız Mecmua'yı bir vasıta olarak kullanmıştır.

Bu çalışmanın asıl konusuna geçmeden evvel derginin şekilsel özelliklerinden bahsetmek gerekmektedir. İstanbul merkezli Atsız Mecmua'nın ilk sayısı 15 Mayıs 1931'de çıkmıştır. Aylık olarak yayımına devam eden derginin 17. ve son sayısının târihi ise 25 Eylül 1932'dir. Aralıksız olarak 17 ay boyunca yayımlanan Atsız Mecmua, 80 sayfalık son sayısı hâriç 24 sayfa olarak çıkmıştır. 17 sayısında da kapak logosu olarak arka ayaklarının üzerine oturup uluyan bir kurt ve kurdun baş tarafından geçen bir hilâl bulunmaktadır. Derginin ilk 6 sayısında kapakta slogan olarak birliği temsil eden Ziyâ Gök Alp'ın "Ben, sen, o yok; biz varız" cümlesi kullanılmıştır. 7-12 numaralı sayılarda yine Ziyâ Gökalp'a âit Tük Dünyası'na hitap eden "Bütün Türkler bir ordu, katılmayan kaçaktır" cümlesi yer alırken, 13-15 numaralı sayılarda "Millet kesesinden çırpan çarpılmalıdır", 16 numaralı sayıda "Vazifeye tapılır; hak verilmez, alınır" ve son sayıda da "Fertler ölür, millet yaşar" cümleleri slogan olarak kullanılmıştır. İlk 16 sayısı 15 kuruştan satılan derginin 80 sayfalık son sayısı ise 50 kuruş fiyat etiketiyle piyasaya çıkmıştır. Kendisini "Aylık fikir mecmuası" olarak nitelendiren derginin dönemin birçok ilim, fikir ve edebiyat adamının yazılarından oluşması değerinin bir ölçütü olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla

1 Nitekim Atsız Mecmua'nın imtiyâz sâhibi ve sorumlu müdürü olan Nihâl Atsız [1905-1975] Türk Ocağı'na giden gençlerden biri olduğunu ve hattâ arkadaşlarıyla 1926'da Türk Ocağı'nda Kızıl Elma adıyla bir oda açıp burada Türkçülük tartışmaları yaptıklarından bahsetmektedir bknz. (Atsız, 2009: 111).

Atsız Mecmua, 1930'lu yılların başında Türkiye'de Türk Dünyası'na olan bakışı anlama yönünden zengin bir muhteva sunmaktadır. Bu muhtevanın dönemin aydınları diyebileceğiz kişiler tarafından oluşturulması ise topluma öncülük etmesi beklenen zevatın bu konudaki düşüncelerini anlayabilme ve onlar üzerinden toplumu okuyabilme şansını da bizlere vermektedir. Bu sebeple Atsız Mecmua'nın taşıdığı önem oldukça büyüktür.

Biz bu çalışmamızda Atsız Mecmua'dan hareketle târihî, siyâsî, kültürel ve demografik yönlerden Türk Dünyası'na yönelik algı oluşumunu inceleyerek birtakım sonuçlara ulaşacağız.

A. Târihî Yönden: Atsız Mecmua'da Anadolu/Batı Türkleri ile Orta Asya/Doğu Türkleri arasında târihsel anlamda köklü bir birlikteliğin varlığı ortaya koyularak Türk ırkı ve Türk vatanı kavramlarının ortak bir değer olduğu belirtilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Nihâl Atsız Türklerin Aryanî değil, Turanî bir ırk olduğunu vurgulayarak, o dönemde Türkiye'de revaç bulacak olan Türkleri Hind-Avrupalılara eklemlemek isteyen Türk Târih Tezi'nin tersine Orta Asya kavimleriyle olan kökensel bağlara dikkat çekmektedir (H. Nihâl, 1931: 6-7). Atsız, Türklerin târihinin Orta Asya'daki Türkistan denilen bölgede başladığını belirterek târihî yönden Anadolu ile Orta Asya arasında kökü binlerce yıla uzanan bir köprünün varlığına işaret etmektedir (H. Nihâl, 1932a: 279). Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin soy bağlarını esas alacak her türlü ilişkisini Avrupa ile değil, Orta Asya/Doğu Türkleri ile yapmasının daha gerçekçi ve anlamlı bir siyâset olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır.

Bu konuyla bağlantılı şekilde Osmanlı dönemi târihçiliğin bir özelliği olan Doğu Türklüğüne yönelik eleştirel târihyazımının yıkılmaya çalışılması da oldukça dikkat çekicidir. İmzâsız olarak yayımladığı bir makalede Nihâl Atsız, Osmanlı döneminden Türkiye Cumhuriyeti'ne intikâl eden ve Cengiz Han ile Timur Bey hakkında olumsuz görüşler ihtivâ eden târihyazımına eleştiri getirmektedir (*** [Nihâl Atsız], 1932: 76). Zeki Velîdî Togan tarafından kaleme alınan "Türk Destanının Tasnifi" isimli yazı dizisinde de millî târihe İslâmiyet ve Osmanlı hânedanlığı gözlüğü ile bakan ve örneklerini Osmanlı târih yazıcılığında sıkça gördüğümüz anlayış eleştirilerek Doğu Türklüğü kökenli Cengiz ve Timur'a yönelik düşmanca diyebileceğimiz algısal tavra karşı çıkılmaktadır (Ahmet Zeki Valîdî, 1932b: 28-29). Sonradan öğrencisi Nihâl Atsız'ın teverrüs edeceği ve geliştireceği bu târih telakkisi ile Togan, Osmanlı bakiyesi olan Anadolu/Batı Türklüğü ile Cengiz ve Timur'un bakiyeleri diyebileceğimiz Orta Asya/Doğu Türklüğünün düşman değil, aynı soy, târih ve kültürden gelen kardeş olduğu bilincini yerleştirmeye çalışmıştır. Bu noktada Togan, vatan kavramını da işin içine sokarak Türk vatanının yalnız Anadolu'dan ibâret olmadığını târihe göndermede bulunarak açıklamaya çalışmaktadır: "On birinci asırda Selçukîlerin Garbî Asya muhaceretine kadar Türklerin bir tek vatanı vardı: "Türkistan"… Sonra Garbî Asya'da yeni bir Türk vatanı vücude geldi: "Türkiye" (Ahmet Zeki Valîdî, 1931c: 51). Böylece Togan, Anadolu Türklerine o gün için Sovyet Rusya ve Çin hâkimiyeti altında bulunan Türk topraklarının da kendi vatanları olduğu bilincini yerleştirmeye çalışarak Türklere âit vatan kavramının sınırlarını genişletmiştir. Bu şekilde Atsız ve Togan'ın görüşleriyle, Türk Dünyası'na yönelik târihsel köklerle sağlamlaştırılmış bir algı topluma yerleştirilmek istenmiştir.

B. Siyâsî Yönden: Türk Dünyası'nın siyâsî olarak bir çatı altında toplanması meselesi Atsız Mecmua'nın dikkat çektiği konulardan birisidir. Bu anlamda Nihâl Atsız'ın "Türk Eli bölünmez bir bütündür. Bu bütünün, bugün dışarda kalan parçalarını da bir gün içeriye alacağız" cümlesi (H. Nihâl, 1932b: 56) siyâsî mânâda Türk Dünyası'na yönelik bir bütünleşmeyi ifâde etmektedir. Türkçülüğün siyâsî bir tezahürü olan Türk Dünyası'nın birleşmesi anlayışı, Atsız'ın ömür boyu sürdüreceği Türkçülük felsefesinin de temel direklerinden birisidir.[2]

Türk Dünyası'nın siyâsî birleşimi düşüncesi Atsız Mecmua'da sâhip çıkılan ve desteklenen bir fikirdir. Atsız Mecmua yazarlarından Dâniş Remzi, Turan Cemiyeti, Türkler Mahfili, Kızıl Elma Muhipleri Cemiyeti gibi yapılmasını kesin hayırlı olacak şekilde düşündüğü millî mefkûre arz eden cemiyetlere birçok kesimin karşı olup, gülünç ve çocukça görüldüğünü acı bir şekilde dile getirmektedir

2 Atsız'ın Türk Dünyası'na bakışı ve algısı konusunda bknz. (Yılmaz, 2014: 163-176).

(Dâniş Remzi, 1932b: 123). Dolayısıyla bu fikrin bayraktarlığını yapan Atsız Mecmua'nın üzerine düşen sorumluluk ve vazifenin ne kadar büyük olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Bu sebeple Türk Dünyası'nın siyâsî birleşimi konusu, yazılarda ihtimamla işlenmektedir.

Nihâl Atsız bir yazısında Türk milleti yerine Türk milletleri deyip, Özbek, Kazak, Kırgız gibi boy adlarının ön plana çıkarılmasından ve millet kavramı yerine kullanılmasından rahatsız olduğunu ifâde etmektedir. Bununla birlikte siyâsî olarak ayrı ayrı Türk cumhuriyetlerinin varlığına da karşıdır. Ona göre Türkler "ya Garbî Trakya'dan Yakutistana kadar birleşecek, yahut da yer yüzünden kalkacaktır." O günkü siyâsî konjonktür içerisinde Türk cumhuriyetlerinin ayrı ayrı yaşamasını olanaksız gören Atsız, "Bir büyük Türk İli vardır. Bu il daima bir merkezden idare olunacaktır." cümlesi (H. Nihâl, 1932c: 164) ile de Türk Dünyası'nın siyâsî yönden bir bütün olmasının zarûriyetini vurgulamaktadır.

Atsız Mecmua'nın son sayısında yayımlanan bir makalede de Türk Dünyası'nın siyâsî olarak birleşmesi anlayışı bir ülkü olarak açıklanmaktadır. Okuyucuya Türk Dünyası'nı kapsayan bir harita gösterilip, Sovyet Rusya hâkimiyetindeki Türk toprakları siyah ile boyanarak "senin kurtulmamış kardeşlerinin yaşadığı yerleri gösteriyor" denilmektedir. Bu haritada gösterilen "kurtulmamış Türkeli"nden önce başka milletleri düşünenlere ve kanı, dili, an'anesi bir olan Türkleri bir bayrak altında toplamak isteyen Türkçülük fikrinin aleyhinde bulunanlara karşı dikkatli olunması gerektiği uyarısı yapılmaktadır. Aynı makalede Türk gençliğine öğüt niteliğinde hatırından çıkarmaması için verilen 10 şartın ilkinde de "Bütün Türkler bir devlet halinde, bir bayrak altında toplanacaklardır." cümlesiyle ([İmzasız], 1932b: 172-173) Türk Dünyası'nın siyâsî olarak birleşmesi gerçekleştirilmesi kesin ve elzem bir ideal olarak topluma aksettirilmektedir.

Anadolu Türklerinin Sovyet Rusya hâkimiyetindeki Orta Asya Türkleriyle yakından ilgilendiği Atsız Mecmua'da okuyucuya hissettirilmektedir. Dâniş Remzi tarafından "Türkistan, Azerbaycan, İdil-Ural ve Kırım atsızlarına" ithâf edilen duygu yüklü "Mahkûm" şiirinde Sovyet esâreti altında yaşayan Türkler için "Mahkûm diyenlere mağrur bakıp yürü…/ Zincirli kolların yurdunda şan verir!" denilerek onlara moral verilmekte ve geleceğe yönelik olumlu bakış açısı kazandırılmak istenmektedir (Dâniş Remzi, 1932a: 2). Zirâ onların esâretten kurtarılması ancak siyâsî olarak Türk Dünyası'nın birleşimi ile sağlanabileceğinden bu şekilde Turancılığa duygusal bir zenginlik de katılmaktadır.

Atsız Mecmua'da sadece Orta Asya'da bulunan Türkler değil, diğer coğrafyalardaki Türkler de bu tür algı oluşumu içerisindedir. Dolayısıyla Atsız Mecmua'da Türk Dünyası'nın sınırlarının olabildiğince geniş tutulduğu görülmektedir. Bununla ilgili olarak üniversite talebelerinin komşu memleketlere yaptığı kısa süreli seyahatlerde Türklerin yoğun olduğu Garbî Trakya, Bulgaristan, Romanya, Antakya[3] gibi yerlere gitmeleri ve buralarda Türklerle meskûn bölgeleri ziyâret etmeden, oralardaki Türklerle temas etmeden geri dönmemeleri salık verilmektedir. Bunu yapmanın vereceği mânevî zevkin dışında ayrıca Türkiye'nin istikbâli için amelî neticeler doğuracağı da belirtilmektedir (Pertev Naili, 1931: 92). Zirâ bu tür duygusal yakınlıklar ileride amaçlanan siyâsî birlikteliğe olumlu yansıyacak ön hazırlıktır. Bu şekilde Atsız Mecmua, Türk Dünyası'na yönelik algı oluşumunda birliktelik noktasında siyâsî bir gaye hedeflediğini okuyucularına açıkça ifâde etmektedir.

C. Kültürel Yönden: Atsız Mecmua'da Türk Dünyası'na yönelik algı oluşumunda kullanılan argümanların en fazla kültürel değerler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda da Türk Dünyası'nda ortak bir kültür birikimi ve zenginliğinin varlığına işaret edilmektedir. Zeki Velîdî Togan kaleme aldığı "Türk Destanının Tasnifi" isimli bir yazı dizisi ile Türk destanlarının gelişim ve ayrışım safhalarını göstermekte, Doğu Türklüğüne âit destanları inceleyerek okuyuculara bu konuda bilgiler vermektedir (Ahmet Zeki Valîdî, 1931a: 4-5; 1931b: 27-30; 1931c: 51-55; 1931ç: 99-103). Bu destanların kültürel olarak Anadolu Türklüğüne yabancı olmadığını vurgulayıp, "Türk milli kültürünü kendisine istinatgâh edinen millî Türk hükûmeti buna ehemmiyet vermelidir" diyerek de Türkiye Cumhuriyeti yöneticilerine göndermede bulunmaktadır. Ayrıca Doğu Türklerinin destanlarını tasnif edecek olan ilim adamlarına

3 1931 yılında Antakya, Fransız mandası altında bulunup 1939 yılında vilâyet olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne dâhil olacaktır.

da Türkistan coğrafyasını ve Türk milletinin muhtelif devirlerdeki sosyal hayâtını iyi bilmeleri gerektiği uyarısını yapmaktadır (Ahmet Zeki Valîdî, 1931ç: 101). Böylece Anadolu Türklerinin Orta Asya Türkleri ile zamana ve coğrafyaya bağlı olarak meydâna gelebilecek yabancılaşmasının önüne geçebilmek için ilmî yönden yapılacak araştırmaların önemine bu şekilde dikkat çekilmektedir.

Viktor Belayef'in Orta Asya Türk musîkîleri hakkındaki çalışmaları o sırada Türkiyât Enstitüsü asistanlarından olan Abdülkadir İnan tarafından Rusçadan Türkçeye tercüme edilip Atsız Mecmua'da yayımlanmıştır. Bu yazılarda özellikle Özbek ve Türkmen musîkîlerinin târihî oluşumu üzerinde durulmuş, musîkî makamları hakkında teknik bilgiler, musîkî aletlerini tanıtıcı mâlûmat ve hattâ birkaç Özbek musîkîsinin notalarını gösteren şemalar da verilmiştir (Belayef, 1931a: 30-33; 1931b: 103-109). Böylece Anadolu/Batı Türklerinde müzik bilgisi ve kulak âşinâlığı yönünden Orta Asya/Doğu Türklüğüyle kaynaştırıcı bir algı yaratılmak istenmiştir.

Atsız Mecmua'da siyâsî sınırlar dışında kaldığı belirtilmekle birlikte "asil ve halis bir Türk memleketi" olarak nitelendirilen Kerkük'e âit mâniler de yer bulmuştur (Müderriszâde Selâhattin Sait, 1931a: 110; 1931b: 133; 1932: 52). Mecmuada yayımlanan Kerkük'e âit bu halk edebiyatı ürünlerini incelediğimizde dilinin sokaktaki bir Anadolu Türk'ünün gayet basit bir şekilde anlayabileceği görülmektedir. Örneğin mecmuada yer alan; "Böyle bağlar/ Yar başın böyle bağlar/ Bülbül ağlar gül açmaz/ Yıkılsın böyle bağlar" mânisi (Müderriszâde Selâhattin Sait, 1931a: 110) Türkiye dışında kalmış Türklerin dil bakımından hemen hemen Anadolu Türklüğü ile aynı ve anlaşılabilir olduğu algısını oluşturması bakımından önemlidir. Benzer şekilde Azerbaycan şikesteleri de Atsız Mecmua'da aynı işlevle yer almıştır (Bir Azerbaycanlı, 1932: 52). Dr. Ahmet Caferoğlu'nun Azerbaycan Türklerinin halk edebiyatına dâir çalışması da Türk Dünyası'na yönelik kültürel algı oluşumu içerisinde değerlendirilebilir (Caferoğlu Ahmet, 1932a: 228-231; 1932b: 247-250). Bununla birlikte Azerbaycan'a Atsız Mecmua'da özel bir önem verilmekte olduğu görülmektedir. Zirâ Atsız Mecmua, Azerbaycan'ı farklı bir ülke değil, ırk, kavim, lisan, târih, coğrafya ve kültür itibariyle "şarkî Türkiye" olarak algılamaktadır ([İmzasız], 1932a: 284; Adnan, 1932: 55). Bu şekilde Azerbaycan bölgesinin sınırların dışında kalmış Türkiye Cumhuriyeti toprakları olduğu vurgulanmaktadır.

Çin hâkimiyetindeki Türkistan'da bulunan Gulca şehriyle ilgili izlenimler de Atsız Mecmua'da kültürel bir algı çerçevesinde neşredilmiştir. "Türkistan Kızı" unvanıyla Ilgaz Kâşif tarafından kaleme alınan bu yazı dizisinde o bölgedeki Kazak Türklerinin yaşayışı, eğitim şekilleri, âile hayâtı, müzik türleri ve enstrümanları hakkında bilgiler verilmektedir (Ilgaz Kâşif, 1932a: 253-254; 1932b: 300-302).

Atsız Mecmua'da Türk Dünyası'ndaki basın-yayım faaliyetleri de ilgi konusudur. Mecmuada, Türkiye ve Türk Dünyası'nın çeşitli yerlerinde çıkan milliyetçi nitelikteki mecmua ve gazetelerin toplanıp okuyuculara tanıtılma teşebbüsü içerisine de girilmiştir ([İmzasız], 1931: 21). Kıbrıs'ta çıkan haftalık gazeteler "Masum Millet" ve "Söz", Atsız Mecmua okurlarına tanıtılarak bu gazetelerin satırlarında Kıbrıs Türklerinin anayurda olan kuvvetli bağlılığının hissedildiği belirtilmektedir (K.A., 1932a: 234). Bunun yanında Finlandiya'da Azerbaycan Türkleri tarafından çıkarılan "Yeni Turan" gazetesinden de bahsedilerek, Türkiye Türklerinin gönlünün Sovyetler esâretindeki Türklerle birlikte çarptığı ifâde edilmekte ve şöyle denilmektedir. "Nasıl çarpmasın ki nabızlarımızda tarihin aynı aksisedası vuruyor. Onların ve bizim aynı temiz kanı taşıyan atalarımız vaktiyle aynı sancak altında garbı titretmişlerdi. Türk kardeşler! Sizin ızdıraplarınız, bizim ızdıraplarımızdır." (K.A., 1932a: 236). Üstelik Yeni Turan'da yayımlanan "Turan Kızı" isimli şiirin Kıbrıs'taki Söz gazetesinde de yer bulmuş olması Atsız Mecmua tarafından sevinçle karşılanmaktadır. Zirâ bu basit bir şekilde bir gazetenin başka bir gazeteden yazı istinsah etmesi değildir. Bunun daha yüksek ve daha derin bir mânâsı vardır. Bu da Atsız Mecmua 'ya göre Finlandiya'da ya da Kıbrıs'ta yaşamanın Türkleri birbirinden ayıramamasıdır. Bu ise millî şuurun uyanıklığına bağlanmaktadır (K.A., 1932b: 260).

Berlin'de Azerbaycan Türklerinin çıkardığı "İstiklâl" gazetesinin de tanıtımı yapılarak Azerbaycan'ın bağımsızlığı için çabalayanların bir gün mutlaka amaçlarına ulaşacakları vurgulanmaktadır (K.A.,

1932b: 260). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Lisanı Târihi Müderris Muavini sıfatıyla bulunan Dr. Ahmet Caferoğlu'nun çıkardığı aylık "Azerbaycan Yurt Bilgisi" isimli ilmî dergi de okuyuculara tanıtılmaktadır. Bu dergide M. Fuad Köprülü, Zeki Velîdî Togan, Abdülkadir İnan gibi ilim adamlarının başta Azerbaycan olmak üzere bütün Türklere dâir neşriyâtta bulundukları söylenerek okuyucunun ilgisi celp edilmektedir ([İmzasız], 1932a: 284). Böyle basın-yayım tanıtımlarıyla Türk Dünyası'nda kültürel bir farkındalık yaratılarak işbirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu işbirliği çalışmalarına karşın Fransa'da Türkistanlılar tarafından çıkarılan "Yaş Türkistan" dergisinde Zeki Velîdî hakkında yazılan bâzı aleyhteki yazılar Atsız Mecmua tarafından eleştirilmiştir. Derginin yazım dilinin hâlis Özbek Türkçesi değil, Fars etkisiyle bozulmuş şekli olduğu söylenerek ilerleyen sayılarda sürecek olan bir tartışmanın fitili de ateşlenmiştir (K.A., 1932a: 236). Genel itibariyle Zeki Velîdî ile Yaş Türkistan dergisinin sorumlu müdürü Çokayoğlu Mustafa'nın 1918 yılında yaklaşık iki ay süren Hokand hükûmetine dayalı siyâsî anlaşmazlıklarının tekrar gün yüzüne çıkmasıyla alevlenen bu tartışma, uzun süre Atsız Mecmua'nın sayfalarını meşgul etmiştir (K.A., 1932c: 305-306).[4]

Basın-yayım dışında Türk Dünyası'nda birlik oluşturma amaçlı kültürel dernekler de Atsız Mecmua sayfalarında yer almıştır. Zeki Velîdî Togan'ın başkanlığı altında kurulan "Türkistan'ı Öğrenme Derneği"nin faaliyetlerinden bahsedilerek Türk memleketlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini artırmayı, mâddî ve mânevî vahdetlerini öğretmeyi derneğin amaç edindiği bilgisi paylaşılmaktadır (A.K., 1931: 20-21).

Ç. Demografik Yönden: Atsız Mecmua'da Türk Dünyası'na yönelik algı oluşumunda nüfus istatistiğinden de faydalanılmıştır. Sovyet Rusya'nın 1926 yılında yaptığı nüfus sayımı verilerini Atsız Mecmua'da okuyucuyla paylaşan Abdülkadir İnan, Sovyet Rusya'da yaşayan Türk boylarının tek tek isimlerini, nüfus bilgilerini, nerede yaşadıklarını ve dinlerini açıklamaktadır. Sonuç olarak da o gün için Sovyet Rusya'da 16.462.381 Türk'ün yaşadığını ve bunların çoğunun Müslüman olup bir kısmının da Şaman, Hristiyan ve Musevî olduğunu ifâde etmektedir (Abdülkadir, 1931a: 8-9). Sonraki sayılarda ise Rusların Orta Asya Cumhuriyetleri dediği Türkistan Cumhuriyetleri olan Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Başkurdistan, Kırım, Tannu-Tuba, Yakutistan, Hakas, Oyrat, Tataristan, Çuvaş ve Azerbaycan'ın târihlerini, nüfus bilgilerini, yüzölçümlerini, başkentlerini ve vilâyetlerini tek tek incelemektedir. Rusların bu cumhuriyetlere yönelik iskân politikalarına dikkat çekerek Türk nüfusunun sistemli şekilde azaltılıp Rus muhacirlerin bu topraklara yerleştirilmesi ve Ruslaştırılması tehlikesini dile getirmektedir (Abdülkadir, 1931b: 34-35; 1931c: 58-59; 1931ç: 75-77; 1931d: 111-112; 1932a: 252-253; 1932b: 122-123). "Büyük Türkistan" olarak adlandırdığı coğrafyada bulunan bu cumhuriyetlere âit nüfus bilgilerinin Sovyet yetkililerce bilinçli şekilde yanlış tutulduğu uyarısını yaparak da bu coğrafyada yaşayan Türk sayısının resmî verilerin çok çok üzerinde olduğunu izâh etmektedir (Abdülkadir, 1931b: 34). Aslında bu istatistikî veriler okuyuculara Sovyet Rusya'daki Türk kesâfetini göstermesi bakımından oldukça mühimdir. Türk Dünyası'nın demografik olarak ne kadar büyük ve güçlü olduğu bu şekilde vurgulanmaktadır. Üstelik Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus olarak oldukça düşük ve özellikle de genç nüfusa ihtiyaç duyduğu bir sırada Sovyet egemenliğindeki dinamik Türk nüfusundan bahsedilmesi oldukça mânidârdır. Aynı zamanda bunların çoğunluğunun Müslüman olduğunun belirtilmesi de dinî bakımdan Anadolu Türklüğü ile benzerliğinin mevcut olduğuna işaret etmek amaçlıdır. Atsız Mecmua okuyucularına bu demografik uyum sayesinde Türk Dünyası'nın birlikteliğine kolayca ulaşılabileceği hissettirilmektedir.

Sonuç

Türk Ocakları'nın fesh edilmesinden sonra Türk milliyetçiliğinin sürdürülebilirliği noktasında yayım olarak faaliyet gösteren Atsız Mecmua, Türkçülük ve bunun siyâsî izâhı olan Turancılık yönünde bir politika takip etmiştir. Bir imparatorluğun bakiyesi olarak ulus temelli anlayışla şekillenen Türkiye

4 Hattâ K. A. müstearıyla bu tartışmayı yapan Nihâl Atsız, yine aynı dergide Çokayoğlu'na kendi imzasıyla bir yazı neşretmiştir bknz. (H. Nihâl, 1932-III: 163-164). Bir süre sonra da müstakil küçük bir risâle dahi kaleme almıştır bknz. (H. Nihâl, 1933).

Cumhuriyeti'nin geleceğe yönelik aktif siyâsetinde dönemin birçok ilim ve edebiyat adamını bünyesinde barındıran Atsız Mecmua bir yol gösterici olmaya çalışmıştır. Bunu da yukarıda ifâde ettiğimiz üzere Türk Dünyası'na yönelik bir birliktelik ile açıklamıştır. Yöntem olarak birçok yönden Anadolu/Batı Türklüğü ile Orta Asya/Doğu Türklüğünün benzer olduğu okuyucularla paylaşılarak hedef olarak gösterilen birlikteliğin zor olmayacağı; zirâ her iki tarafın da aynı kökenden gelen bir millet olduğu vurgulanmıştır. Türk Dünyası'nın birliği, yâni Turancılık anlayışına uygun bu yayım politikası gereği mecmuada Türk Dünyası'nı tanıtıcı ilmî çalışmalara yer verilerek bu birlikteliğin temellerini sağlam bir şekilde atmaya, toplumun yanında Türkiye Cumhuriyeti'nin siyâsî eliti ve aydın tabakasına yönelik bir algı oluşturmaya gayret edilmiştir. Atsız Mecmua, Türklerin köken itibariyle Asyalı bir kavim olmasından dolayı Türkiye Cumhuriyeti'nin de Avrupa'dan ziyâde Asya'daki soydaşlarıyla yakın ilişkiler kurmasını ve bu doğrultuda da siyâset geliştirmesini beklemektedir. Ancak bu şekilde siyâsî ve kültürel işbirliği ile târihsel bağlarla birbirine bağlı bulunan Anadolu/Batı ve Orta Asya/Doğu Türklüğü demografik avantajlarının de etkisiyle yenide dünya üzerinde güçlü bir şekilde var olabilecektir. Kısaca diyebiliriz ki, Atsız Mecmua, Türk Dünyası'nın geleceğine yönelik bir algı inşâsıyla ses getirici bir şekilde ön plana çıkan ve bir ülkü uğrunda çaba gösteren bir yayım olarak Türk matbuatında yerini almıştır.

Kaynakça

*** [Nihâl Atsız]. "Maziyi İnkâr Edenler, Darülfünun ve Millî Tarih Kongresi". Atsız Mecmua 16 (15 Ağustos 1932): 73-77.

Abdülkadir. "Soviyet Ülkelerinde Yaşıyan Türk Kavımlarına Dair İstatistik Malûmât". Atsız Mecmua 1 (15 Mayıs 1931a): 8-9.

__. "Türkistan (Orta Asya) Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 2 (15 Haziran 1931b): 34-35.

__. "Türkistan (Orta Asya) Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 3 (15 Temmuz 1931c): 58-59.

__. "Türkistan (Orta Asya) Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 4 (15 Ağustos 1931ç): 75-77.

__. "Türkistan (Orta Asya) Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 5 (15 Eylül 1931d):111-112.

__. "Türkistan Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 10 (15 Şubat 1932a): 252-253.

__. "Türk Cumhuriyetleri Nufusu". Atsız Mecmua 17 (25 Eylül 1932b): 122-123.

Acar, İsmail. Türk Ocakları. Balıkesir: yy, 2004.

Adnan. "Darbımesel Mecmuaları Kitabiyatı 3". Atsız Mecmua 15 (15 Temmuz 1932): 54-56.

Ahmet Zeki Valîdî. "Türk Destanının Tasnifi I". Atsız Mecmua1 (15 Mayıs 1931a): 4-5.

__. "Türk Destanının Tasnifi II". Atsız Mecmua 2 (15 Haziran 1931b): 27-30.

__. "Türk Destanının Tasnifi III". Atsız Mecmua 3 (15 Temmuz 1931c): 51-55.

__. "Türk Destanının Tasnifi IV". Atsız Mecmua 5 (15 Eylül 1931ç): 99-103.

A. K.. "Fikir Hayatı". Atsız Mecmua 1 (15 Mayıs 1931): 20-21.

Atsız. Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri. İstanbul: İrfan Yayınevi, 2009.

Belayef, Viktor. "Özbek Musikisi". Çev. Abdülkadir. Atsız Mecmua 2 (15 Haziran 1931a): 30-33.

__. "Türkmen ve Özbek Musikileri". Çev. Abdülkadir. Atsız Mecmua 5 (15 Eylül 1931b): 103-109.

Bir Azerbaycanlı. "Azerbaycan Şikestleri". Atsız Mecmua 15 (15 Temmuz 1932): 52.

Caferoğlu Ahmet. "Azerbaycan Halk Edebiyatında 'Sayacı' Türküsü". Atsız Mecmua 9 (15 İkincikanun 1932a) 228-231.

__. “Azerbaycan Halk Edebiyatında ‘Sayacı’ Türküsü”. Atsız Mecmua 10 (15 Şubat 1932b): 247-150.

Dâniş Remzi. “Mahkûm”. Atsız Mecmua 13 (15 Mayıs 1932a): 2.

__. “Menfi Propagandalar”. Atsız Mecmua 17 (25 Eylül 1932b): 123-125.

H. Nihâl. “Aynı Tarihî Yanlışlığa Düşüyor muyuz?”. Atsız Mecmua 11 (15 Mart 1932a): 279-281.

__. “Çokayoğlu Mustafa Beye Son Cevap”. Atsız Mecmua 17 (25 Eylül 1932c): 163-164.

__. “Sart Başı”na Cevap, Yerli Doktorlar Olmadığı İçin Ölen “Merhum” Atsız Mecmua Müdürü’nden Ecnebi Doktorlar Sayesinde Yaşayan Yaş Türkistan Müdürü’ne. İstanbul: Arkadaş Matbaası, 1933.

__. “Türk Vatanını Peşkiş Çekenlere”. Atsız Mecmua 15 (15 Temmuz 1932b): 56-57.

__. “Türkler Hangi Irktandır?”. Atsız Mecmua 1 (15 Mayıs 1931): 6-7.

Ilgaz Kâşif. “Kulca Hayatından Parçalar”. Atsız Mecmua 10 (15 Şubat 1932a): 253-254.

__. “Kulca Hayatından Parçalar”. Atsız Mecmua 12 (15 Nisan 1932b): 300-302.

[İmzasız]. “Mecmualar ve Gazeteler”. Atsız Mecmua 1 (15 Mayıs 1931): 21-23.

[İmzasız]. “Mecmualar, Kitaplar”. Atsız Mecmua 11 (15 Mart 1932a): 284.

[İmzasız]. “Kurtulmamış Türkeli”. Atsız Mecmua 17 (25 Eylül 1932b): 172-173.

K. A.. “Gazeteler, Mecmualar, Kitaplar”. Atsız Mecmua 9 (15 İkincikanun 1932a): 233-236.

__. “Gazeteler, Mecmualar, Kitaplar”. Atsız Mecmua 10 (15 Şubat 1932b): 260.

__. “Mecmua ve Kitaplar”. Atsız Mecmua 12 (15 Nisan 1932c): 304-306.

Kodal, Tahir. “Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları” Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 52 (2014): 295-314.

Müderriszâde Selâhattin Sait. “Kerkük Manileri”. Atsız Mecmua 5 (15 Eylül 1931a): 110.

__. “Kerkük Manileri”. Atsız Mecmua 6 (15 Birinciteşrin 1931b): 133.

__. “Kerkük Manileri”. Atsız Mecmua 15 (15 Temmuz 1932): 52.

Pertev Naili. “Fikir Hayatı”. Atsız Mecmua 4 (15 Ağustos 1931): 91-92.

Yılmaz, Murat. “Nihâl Atsız-Turan Yazgan Örneğinde Türk Dünyası Birliği Düşüncesi”. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi 212 (Eylül-Ekim 2014): 163-176.